

SERO, Sveriges Energiföreningars
RiksOrganisation
Box 57
731 22 KÖPING

SRF, Småkraftverkens
Riksförening
Box 57
731 22 KÖPING

2006-09-25

Miljö och samhällsbyggnadsdepartementet

103 33 Stockholm

E-post: registrator@sustainable.ministry.se
Karin.berkestad@sustainable.ministry.se

Remissvar från SERO och SRF på SOU 2006:43 Översyn av atomansvaret

Allmänna synpunkter

1. Utredningen som helhet är ett gediget verk med bra bakgrundsbeskrivningar om varför man landat på vissa förslag. SERO har dock på ett antal punkter som redovisas nedan dragit andra slutsatser av materialet. I vårt remissvar på SOU 2006:39 anser SERO tillsammans med SRF och SVIF att alla frågor som tas upp i förslaget till ny atomansvarighetslag i stället arbetas in i en utvidgad Miljöbalk. Därmed skulle ansvaret för de skador olika energiformer kan åstadkomma få samma rättsliga behandling, samma konkurrensförutsättningar och tvingas betala sin samhällskostnad för utsläpp och risker. Men om atomansvaret inte tas in i MB utan avhandlas i en särskild atomansvarighetslag lämnar vi nedan synpunkter på hur SERO anser att den bör utformas

I nuvarande lag om atomansvar liksom i förslaget till ny lag finns en oacceptabel svaghet. Den består i att de människor som drabbats av en mycket stor atomolycka med radioaktiv beläggning av stora markområden med utrymning som följd, skulle berövas hus och hem för att därefter ställa skadeanspråk både mot reaktorägaren och mot staten och vid en stor skada efter förmodligen flera års processande få ut en liten andel av det maximerade skadeståndet på €1200 miljoner motsvarande 11,2 Mdr Skr, med ett eventuellt tillägg på €300 miljoner motsvarande 2,8 Mdr Skr från övriga konventionsstater inom EU. Konkret innebär förslaget till ny atomansvarighetslag att om en atomskada uppgår till 140 miljarder kr skulle de skadedrabbade genom begränsningsregeln i lagförslaget få ut tio procent av skadeanspråket och vid en skada på 1,4 biljoner endast 1 % och själv få stå för resten. Eftersom även hemförsäkringen undantar atomskador och rättsskydd för sådana, riskerar den drabbade att bli ruinerad vid en stor olycka.

En lagstiftning som medger att oskyldiga offer av en olycka hänförlig till kommersiell verksamhet riskerar att bli helt ruinerade är oacceptabelt i ett rättssamhälle. Utredningen förslag till begränsningar av högsta skadeansvar framstår också som orimligt lågt satt i förhållande till ägarna av de svenska reaktorerna, Vattenfalls, Eons och Fortums förmögenhet och årsvinst. I EU-direktivet anges vissa minimibelopp men obegränsat maximibelopp och vi finner inget bärande motiv för att Sverige enligt utredningens förslag skall lagstifta om minimibelopp.

Mot den bakgrunden anser SERO att förslaget till ny atomansvarslag ändras radikalt så att

SERO och SRF gemensamt remissvar på SOU 2006:43 Översyn av atomansvaret

staten åläggs ett obegränsat skadeansvar från minsta skada till den högsta samt krav på snabb skadereglering. Därefter får staten så långt det är möjligt utkräva skadestånd från verksamhetsutövaren.

För att ikläda sig ansvaret för att reglera alla atomskador skall staten erhålla ersättning av verksamhetsutövarna. Den kan bestå av två delar. Dels en säkerhet deponerad i Riksbanken på förslagsvis 20 Mdr Skr per reaktor och lägre belopp för andra verksamheter som kan orsaka atomskada. Ställande av säkerhet krävs även i nuvarande atomansvarighetslag men så vitt vi känner till – aldrig genomförts. Den andra delen av ersättningen till staten kan utgöras av en försäkringspremie per producerad kWh kärnkraftel.

Den s.k. incidenten i Forsmark den 25 juli kunde ha resulterat i en härdsmält med enorma utsläpp över omgivningen. Tron att sådana inte skulle kunna hända i Sverige får med den händelsen anses som avlivad. Till utredningens förtjänster hör att man anser en mycket stor atomskada möjlig i Sverige men drar inte den logiska slutsatsen genom att ge förslag på hur enskilda drabbade skall undgå att ruineras. I stället ökar – efter den händelsen – risken för en maximal olycka med kanske en faktor tio och därmed nivån på en rimlig försäkringspremie för att täcka ett obegränsat skadebelopp. Om storleken på en försäkringspremie som täcker upp till ett obegränsat belopp finns många uppskattningar från delar av ören till kronor/kWh.

För att få en liten uppfattning om vilka skadebelopp det kan handla om anger utredningen att skadan efter Tjernobyl i Ukraina och Vitryssland under åren 1986-1990 uppgår till ca 3,2 biljoner kr. Inräknas skadorna även i övriga länder fram till nu samt värdering av fortsatta skador stiger beloppet avsevärt och gissningen – ingen värdering verkar vara gjord – till kanske 10 biljoner kr. Även om sannolikheten för en så stor skada är liten men ändå finns tillsammans med mindre skador som har större sannolikhet anser SERO att en försäkringspremie i storleksordningen 25-50 öre/kWh vara en rimlig nivå som successivt kan införas genom en ny atomansvarighetslag.

Genom att genomföra ovanstående förslag grundat på tekniska och ekonomiska motiv samt ett starkt moraliskt och etiskt krav i ett utvecklat rättssamhälle skulle flera problem lösas. Genom att tvinga alla utövare som kan orsaka atomskador obegränsat ansvar för sin verksamhet i likhet med alla andra verksamhetsutövare i Sverige oavsett bransch, skulle rättvisa skipas t.ex. mellan olika sätt att producera el. I dag ger staten olika kompensationer, t.ex. elcertifikat till vissa former av förnybar elproduktion för att stärka deras konkurrenskraft. Om kärnkraften däremot berövades sin nuvarande ”gräddfil” som enligt utredarens förslag i remissen även i fortsättningen skulle bestå genom att slippa betala sin fulla samhällskostnad, består nuvarande orättvisor med krav på kompensationer för detta från andra energiformer. Om de förslag till ny atomansvarighetslag som utredaren föreslår genomförs, kommer den att strida mot EU:s regelverk på flera punkter t.ex. om otillåtet statsstöd och om konkurrens samt direktivet 2001/77/EG om stöd till förnybar energi.

Med stöd av ovan anförda synpunkter anser SERO att utredaren eller annan utredare får i uppdrag att lägga fram förslag till en ny lagtext med ovanstående inriktning. Vidare bör en eventuell referensgrupp vidgas så att den inte uteslutande består av företrädare för de tre bolag som äger de svenska kärnkraftverken.

2. Förslag till lag om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor

§ 4 För att undvika oklarhet om till vilken punkt radioaktiv nedfall skall hänföras bör det ges en egen punkt i uppräknningen

§ 8 Sista meningen ... riktas endast mot anläggningsinnehavaren. Byts mot riktas mot staten som i sin tur får rikta skadeanspråk mot anläggningsinnehavaren.

§ 13 Första stycket, texten ändras till:

Anläggningsinnehavare i Sverige är skyldig att deponera en säkerhet på 20 Mdr Skr i Riksbanken per reaktor som i första hand skall täcka radiologiska skador samt för skadebelopp därutöver vara skyldiga att hos staten teckna en ansvarsförsäkring till obegränsat belopp. För sådan ansvarsförsäkring har staten rätt att ta ut en försäkringspremie baserad på rimliga uppskattningar av risker och skadenivåer. Premiens storlek bestäms årligen av regeringen.

§ 17 Preskription av rätt till ersättning

Preskriptionstiden för alla typer av skador bör sättas till 30 år.

§ 18 Om § 13 utformas enligt SERO:s förslag behövs inte § 18. En riksdag är alltid oförhindrad att vid behov fatta nya beslut.

§ 23 Och § 24 ersätts med texten:

Ersättning enligt denna lag betalas till de skadelidande fullt ut av staten.

§ 42 Texten ändras till:

Den som är berättigad till ersättning enligt denna lag, har, när talan får väckas här i landet alltid rätt att få ut ersättningen direkt av *staten*.

Staten kan inte befria sig från sitt ansvar mot den skadelidande genom att åberopa omständigheter som beror på någon annan än den *som vållat den radiologiska skadan*.

§ 43 Ändringar till följd av tidigare ändringsförslag förs in.

§ 44 Straffansvar

... Följdändringar till följd av föreslagna ändringar av § 13.

§ 49 Ersättning för ränta och rättegångskostnader

Självfallet skall dessa ingå i kraven på skadebelopp och inte utgå som utredningen föreslår. Det är uppenbart orimligt att den skadedrabbade själv skulle få stå för dessa kostnader.

3. Genomförande

Med de ändringsförslag som SERO föreslagit kan – om inte motsvarande paragrafer inarbetas i en utvidgad miljöbalk – kan *Förslaget till ny atomansvarighetslag* införas samtidigt med förändringarna i Miljöbalken den 30 april 2007. Om införandet av de nya lagarna inte införs samtidigt utan bara ändringarna i MB uppstår ett visst vakuum vad gäller atomansvar eftersom det i förslaget till ändrad MB lyfts ut från MB utan att det lyfts in i en ännu obeslutad ny atomansvarslag.

Olof Karlsson

V. ordf SERO

Jan-Åke Jacobson

Ordf. SRF